

Naslov članka/Article:

UČENJE SPRETNOSTI Z ŽOGO PO NAČELIH FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

Teaching Ball Skills Using Formative Assessment Principles

Avtorica/Author:

Primož Krajj

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 2-3/2025, letnik 56

ISSN 0350 -5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2025

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Primož Kralj

OŠ Selnica ob Dravi

UČENJE SPRETNOSTI Z ŽOGO PO NAČELIH FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

Teaching Ball Skills Using Formative Assessment Principles

IZVLEČEK

Članek opisuje primer dobre prakse v dejavnosti razširjenega programa ABC športa, učna tema Igre z žogo za učence 2. razreda. Izvedba teme spodbuja izbirnost, kar je eno izmed načel razširjenega programa, saj so lahko učenci med naborom spretnosti z žogo sami izbrali tisto, ki jo želijo razvijati. Poudarek je bil na aktivnem sodelovanju učencev, ki so bili soudeleženi pri načrtovanju, organizaciji in izvedbi dejavnosti. Celotna učna tema je bila izvedena v skladu z načeli formativnega spremljanja. Vloga učitelja pri uri je bila usmerjanje, dajanje navodil, razlaga, uravnavanje vedenja, spodbujanje ustvarjalnega razmišljanja pri učencih ter aktivno vključevanje učencev v vse stopnje učnega procesa.

Ključne besede: razširjeni program, formativno spremljanje, igre z žogo, vključenost učencev

ABSTRACT

This article outlines an example of good practice activity as part of the extended ABC Sports programme, focused on ball games for second-grade pupils. Its implementation allows for choice, which is one of the core principles of an extended programme; pupils can select the ball skill they wish to develop from a variety of options. The emphasis is on active participation, as pupils are involved in the planning, organisation and implementation. The entire learning process adheres to the principles of formative assessment. The teacher's role during the lesson is to guide, instruct, explain, regulate behaviour, stimulate creative thinking, and actively involve pupils in all stages of the learning process.

Keywords: extended programme, formative assessment, ball games, student engagement

UVOD

Kurikulum za razširjeni program opredeljuje temeljni namen ter načela in cilje razširjenega programa, na temelju katerih izvajamo dejavnosti iz treh vsebinskih sklopov: Gibanje in zdravje za dobro telesno počutje, Kultura in državljanska vzgoja ter Učenje učenja. Dejavnost, ki jo predstavljamo v nadaljevanju, spada v področje Gibanje in zdravje za dobro telesno počutje, sklop Gibanje, vsebina Gibanje za boljšo gibalno učinkovitost.

Pri načrtovanju in izvedbi učne teme Igre z žogo smo sledili ciljem in namenom razširjenega programa, vendar je bil zaradi starosti, predznanja in sposobnosti učencev glavni poudarek na tem, da učencem omogočamo spoznavanje raznolikih možnosti za kakovostno in zdravo preživljanje ter samostojno načrtovanje prostega časa, saj to pomembno vpliva na njihovo fizično, čustveno in duševno zdravje ter razvoj. Od vseh načel razširjenega programa so v ospredju upoštevanje načela formativnega spremljanja in načela spodbujanja samoregulacije, ki omogočata individualizacijo in personalizacijo ter spodbujata samovrednotenje učenja in spremljanje napredka vsakega posameznega

učenca, ter načelo povezovanja, sodelovanja in timskega dela med učenci (Drstvenšek idr., 2023).

Pri tem so po Wiliamu ključne naslednje strategije (Drstvenšek idr., 2023):

- sodelovanje učencev pri oblikovanju namenov učenja in kriterijev uspešnosti,
- pridobivanje raznolikih dokazov o napredku,
- zagotavljanje sprotnih povratnih informacij,
- spodbujanje medvrstniškega učenja,
- aktiviranje učencev za samoregulacijo učenja (kurikulum).

Učenci so znotraj dejavnosti v skupinah razvijali spretnosti z žogo z aktivnostmi, ki so jih oblikovali sami na podlagi ciljev in kriterijev uspešnosti, ki so jih želeli doseči. S tem smo pri učencih poleg spretnosti z žogo razvijali ustvarjalnost, socialne veščine in veščine načrtovanja ter vrednotenje zastavljenih ciljev. Vse te dejavnosti pa lahko na enak ali prilagojen način učenci izvajajo tudi v prostem času s svojimi sovrstniki. Tako skrbimo za ozaveščanje učencev o kakovostni izrabi prostega časa in gibanju kot pripomočku za zdrav način življenja.

► SLIKA 1: Izbiranje sklopov spretnosti.

IZVEDBA AKTIVNOSTI ABC ŠPORTA ZA UČENCE 2. RAZREDA

Skupino učencev 2. razreda pri dejavnosti ABC športa sestavlja 5 učenk in 15 učencev. Uro izvajamo vsak četrtek po zaključku obveznega programa. Načrtovan čas za učno temo Igre z žogo je 6 ur. Razvijanje različnih spretnosti z žogo je bilo v letni pripravi načrtovano z naslednjimi aktivnostmi:

- poigravanje z baloni in različnimi žogami z roko, nogo, glavo, palico ali loparjem (na mestu ali v gibanju),
- vodenje žoge z roko naravnost in s spremembami smeri,
- zadevanje različnih ciljev s kotaljenjem in metanjem žoge,
- podajanje in lovljenje lahke žoge z obema rokama na mestu in v gibanju,
- preproste štafetne igre z žogo.

Pri organizaciji učne teme sem v največji možni meri sledil ciljem razširjenega programa osnovne šole. Način dela je sledil korakom formativnega spremljanja, kar pomeni, da smo najprej v sodelovanju z učenci oblikovali namene učenja in kriterije uspešnosti, iskali možnosti za dokaze o napredku posameznega učenca, organizirali posamezne aktivnosti tako, da so omogočale medvrstniško učenje, ves čas zagotavljali povratne informacije – tako medvrstniške kot učitelja – in ob tem razmišljali, v kolikšni meri so učenci že dosegli zastavljene cilje in kaj je treba storiti, da bodo še boljši, seveda v skladu z individualnimi sposobnostmi in zmožnostmi.

Vse to pa je pri učencih 2. razreda vsekakor velik izziv. Učenci še niso vešči učenja po načelih formativnega spremljanja; prav tako je pri športnih dejavnostih treba razmisliti, koliko časa posvetiti razlagi oz. pogovorom, koliko časa pa izvajati gibalne aktivnosti. Želja otrok, ki so se odločili za ABC šport, je v prvi vrsti gibanje in sprostitvev, manj pa učenje. Razlog je tudi v tem, da se dejavnost izvaja po opravljenem obveznem programu, ko so učenci že utrujeni, se težje zberejo in potrebujejo sprostitvev.

Sodelovanje učencev pri oblikovanju namenov učenja

V uvodni uri smo se z učenci pogovorili o spretnostih, ki jih bomo razvijali. Na izbiro so bili trije sklopi spretnosti:

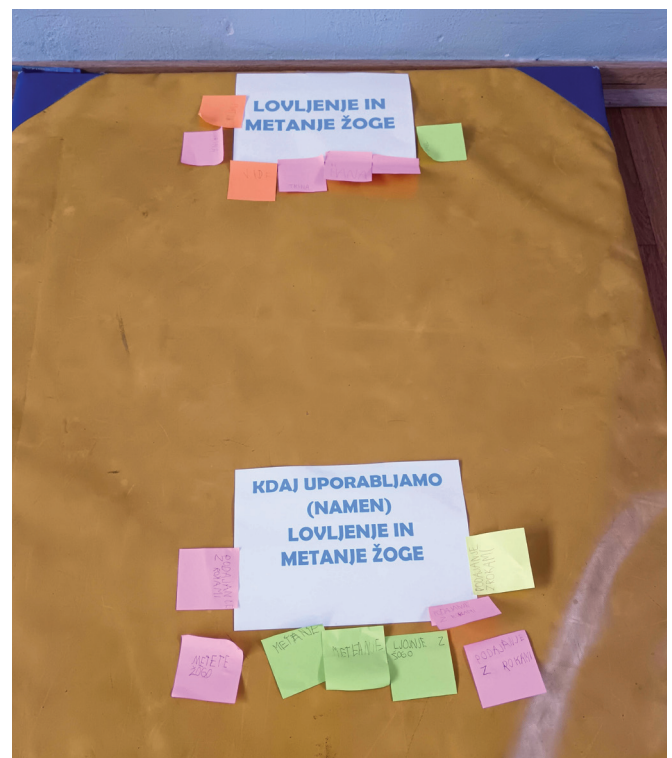
- vodenje žoge in metanje na koš,
- lovljenje ter metanje žoge z roko,
- ustavljanje žoge in udarec žoge z nogo.

Učenci so izbrali sklop spretnosti v skladu z njihovimi interesi.

Sledil je pogovor o namelih učenja. Učenci so imeli na začetku težave z oblikovanjem namenov učenja, saj so razmišljali preveč široko: »Želim dobro igrati nogomet«, »Želim dobro igrati košarko«, »Želim igrati rokomet«. Z dodatnim pogovorom o posameznih aktivnostih so cilje/namene učenja bolj konkretizirali: »Želim biti bolj natančen pri zadevanju gola ali podajah«, »Želim metati močneje, dlje«, »Želim dati koš«, »Rad bi spretno vodil žogo«, »Rad bi zadel gol z določene razdalje«, »Rad bi zadel vse učence pri igri ledene babe«.

Učenci in učenke so se razdelili v tri skupine glede na spretnosti, ki so jih izbrali. Vsaka skupina je pripravila aktivnost/igro, s pomočjo katere so krepili posamezno spretnost z žogo. Igre oz. aktivnost so izbirali sami, sam sem jih pri tem le usmerjal v takšne, ki se navezujejo na njihov izbor spretnosti. Pri iskanju idej, organizaciji in pripravi so bili zelo motivirani. Igro ali dejavnost, ki so si jo izmislili, so uporabili za vajo in izboljševanje posamezne spretnosti. Brez težav so se razdelili, se začeli dogovarjati in izvajati vadbo.

Izbirali so različne dejavnosti, gradili poligone, izmišljevali so si različne igre in pravila. Med izvajanjem dejavnosti sem jim dajal sprotno povratne informacije o pravilni izvedbi elementov, ki so jih izbrali. Osredotočil sem se le na najpomembnejše dele tehnične izvedbe, potrebne za uspešnost izvedbe. V dejavnosti sem posegal tudi tak-

► SLIKA 2: Razdelitev v skupine glede na izbrane spretnosti.

rat, ko je učencem padla motivacija ali ko so bile težave vedenjske narave. V takšnem primeru sem jih dodatno motiviral, jih spodbujal v smislu, kaj bi lahko spremenili, dodali ali odvzeli, da bi bila aktivnost še bolj zanimiva. Na koncu ure smo se pogovorili, kako so bili uspešni, kaj jim ni uspelo najboljše, kaj bi naslednjič dopolnili, popravili ali spremenili.

Ker so učence zanimalo tudi aktivnosti, ki so jih organizirali drugi učenci, so lahko v zadnjem delu ure preizkusili postaje drugih skupin, kar jih je dodatno motiviralo.

Tako so učenci z različnimi aktivnostmi, ki so jih pripravljali sami, dve šolski uri utrjevali spretnosti z žogo.

Sodelovanje učencev pri oblikovanju kriterijev uspešnosti

Sledila je ura, v kateri smo skupaj oblikovali kriterije uspešnosti za posamezne spretnosti. Skupaj smo poiskali naloge, s pomočjo katerih smo lahko preverili uspešnost pri posamezni spretnosti, na primer:

- Za sprejemanje in udarec žoge z nogo so učenci izbrali zadevanje gola na določeni razdalji. Odločili so se, da so uspešni, če od 8 poskusov zadenejo 6 strelav na gol z določene razdalje, pri čemer smo pozorni na pravilnost izvedbe, npr. pri strelu na gol pogledam v smeri cilja.
- Pri ujemanju in metanju žoge so izbrali, da bodo igrali igro ledene babe, pri čemer smo se dogovorili, da je treba igro odigrati v določenem času. Učenci so se odločili, da bodo uspešni, če na koncu igre ostaneta le dva učenca, ki ju žoga ni zadela, pri čemer so bili pozorni na to, da pri metu žoge usmerijo pogled v učenca, ki ga želijo zadeti.
- Pri aktivnosti odbijanja žoge in metanja v cilj so izbrali met na nizek koš s predhodnim vodenjem med stožci. Določili so, da bodo uspešni, če od šestih metov zadenejo vsaj petkrat v koš, tako da vodijo žogo z zunanjo roko in se pred metom na koš ustavijo na določeni razdalji.

Svojo uspešnost so ocenili s petstopenjsko lestvico – dvigovanje prstov:

- **En prst:** »Ne gre mi, še nič mi ne uspeva.«
- **Dva prsta:** »Imam težave, včasih mi že uspe.«
- **Trije prsti:** »Mi gre že kar dobro.«
- **Štirje prsti:** »Malo še in bom raztural.«
- **Pet prstov:** »Razturalam, delam brez napak.«

► SLIKA 3: Izbrane dejavnosti.

► SLIKA 4: Pogovor o uspešnosti izvedbe dejavnosti.

Učenci so se ocenili tako, da so se postavili k listu, ki je predstavljal njihovo uspešnost, in dvignili toliko prstov, kot je pisalo na ocenjevalnem listu. Po samoocenjevanju smo se pogovorili, kaj menijo, da bi lahko naredili bolje. S preverjanjem so razmišljali o izvedbi in se s tem učili pravilne izvedbe.

Pridobivanje raznolikih dokazov o napredku

Pridobivanje dokazov je pri dejavnosti športa kar velik izziv, saj pri delu ne uporabljamo pripomočkov (zvezki, delovni zvezki, učbeniki, prezentacije itd.). Najpogosteje so dokazi v obliki pogovorov, ocenjevalnih listov, fotografij ali posnetkov.

V našem primeru smo se o dokazih o napredku večinoma pogovarjali, dokazi o aktivni vključenosti učencev in igrah/aktivnostih, ki so jih pripravljali, pa so zabeleženi na fotografijah.

Zagotavljanje sprotnih povratnih informacij in spodbujanje medvrstniškega učenja

Novo uro smo vedno začeli s kratko analizo prejšnje ure. Pogovorili smo se o tem, kaj lahko naredijo, da bi bili še uspešnejši. Naštel sem jim predloge, na kaj naj bodo pri izvedbi posebej pozorni in o čem naj razmišljajo, ko izvajajo aktivnost.

Učenci so ves čas sodelovali, se spodbujali in si med seboj pomagali. Tisti, ki so bili bolj vešč, so pomagali tistim, ki so imeli težave. Ves čas so drug drugemu tudi podajali povratno informacijo o pravilnosti izvedbe. Na vadbenih postajah sem jim pomagal, podajal povratno informacijo in popravljaj izvajanje tudi sam, pri čemer sem se osredotočal predvsem na pravilnost izvedbe posameznega elementa.

► SLIKA 5: Učenci ocenjujejo, kako uspešni so bili.

► SLIKA 6: Pogovor o tem, kaj so se naučili, s čim so zadovoljni in kaj bi še želeli izboljšati.

Aktiviranje učencev za samoregulacijo učenja

Na koncu sklopa smo se na podlagi samoocenjevanja in drugih dokazov pogovorili o tem, kaj so se pri preteklih urah naučili, s čim so zadovoljni in kaj bi še želeli izboljšati. Poskušal sem jih spodbuditi, da v prostem času s prijatelji ali družinskimi člani ustvarijo še kako igro, kjer bodo izboljševali posamezne spretnosti z žogo.

SKLEP

Način poučevanja po načelih formativnega spremljanja v učni enoti Spretnosti z žogo je pripomogel k večji ciljni naravnosti učencev in motivaciji pri gibanju in ustvarjanju. **Učenci so pogosto presenetili z idejami in zavzetostjo pri iskanju različnih načinov vadbe.**

Na začetku sklopa sem imel občutek, da se bodo naveličali dela pri izbrani spretnosti in bodo spreminjali svoje interese. Vendar so zaradi načina vadbe vztrajali pri izbrani aktivnosti. Menim, da je razlog za vztrajnost v dodatni motivaciji, ki izhaja iz aktivnega vključevanja v proces vadbe. Učenci zelo radi sodelujejo in se jim zdi zelo pomembno, da se lahko odločajo sami.

Ne glede na to, da je vadba v razširjenem programu manj formalna kot pouk športa, so bili učenci ves čas tudi miselno aktivni. Gibalno vadbo in učenje so doživljali na neprisiljen, zanimiv, sproščen in aktiven način.

Kljub temu da učenje in poučevanje po načelih formativnega spremljanja za učitelja na začetku pomeni dodatno

► SLIKA 7: Samoocenjevanje

► SLIKA 8: Veselje po opravljenih dejavnostih.

učenje in spremembo v načinu razmišljanja, opažam, da so rezultati dosežkov učencev boljši, učenci pa pri delu bolj motivirani in zadovoljni. To pa je tisto, kar je cilj slehernega učitelja.

VIRI IN LITERATURA

Drstvenšek, Š., Farič Klemenčič, D. Logaj, V., Preskar, S., in Zupanc Grom, R. (2023). *Kurikulum za razširjen program osnovne šole*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajtnar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., in Zore, N. (2019). *Formativno spremljanje v podporo učenju*. *Priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.